
EBEDÎ BİR HAK MAHRÛMIYETİ: KÂZİFİN ŞAHİTLİĞİNİN REDDİ

ETERNALLY DEPRIVATION OF A RIGHT: DENIAL OF THE TESTIMONY OF QÂZIF

Prof. Dr. Sabri ERTURHAN

C.Ü. İlahiyat Fakültesi

İslâm Hukuku Anabilim Dalı

Öğr. Üyesi

serturhan@cumhuriyet.edu.tr

Atf Gösterme: ERTURHAN, Sabri; (2018), Ebedi Bir Hak Mahrûmiyeti: Kâzifin Şahitliğinin Reddi, *Ağrı İslâmi İlimler Dergisi (AGİİD)*, 2018 (2), 01-16.

Geliş Tarihi:

11 Mayıs 2018

Kabul Tarihi:

22 Mayıs 2018

© 2018 AGİİD

Tüm Hakları Saklıdır.

Özet: Kazf, kişinin iffetine ve nesebine yönelik zina iftirasında bulunmaktır. Bu derece ağır bir suç olması nedeniyle âyette fâilin şehâdetinin ömür boyu kabul edilmemesi hükme bağlanmıştır.

Makalede kısaca kazf suç ve cezası hususunda özet bilgi sunulacak, adalet ve fîsk kriterlerine yer verilecek sonra bu suçu işleyen fâilin şehâdeti etrafında oluşan tartışma ve yaklaşımlar ele alınacaktır. Bu cümleden olarak şehâdetin kabulü için tövbe şartını getiren fakihler ile ceza infazından sonra tövbe etse dahi kâzifin, yeniden şehâdet ehliyetini kazanamayacağı düşüncesinde olan hukukçuların görüş ve gerekçeleri ortaya konmaya, incelenmeye ve bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Kazf, şehâdet, hadd, tövbe, fîsk, adalet*

Abstract: Qazf is false accusing a virtuous man or woman of adultery by slandering his/her chastity and genealogy. Because of this degree of serious crime, it is adjudged not to accept the testimony of the perpetrator lifetime.

In this article a brief information on crime of qazf and its punishment is to be given, the criteria of justice and fîsq be taken place, discussions and approaches occurring around the testimony of the perpetrator of this act be handled. in this context for examining and reaching a solution, it is going to be tried to put forth the opinions and justifications of the jurists who brings the condition of repentance for the acceptance of testimony, and of the jurists who thing that the perpetrator of qazf cannot acquire the qualification of testimony once more even if he/she repents after the execution of the punishment.

Keywords: *Slander, testimony, hadd, effective regret/ repentance, transgression/sin, fairness*

1. Kazf Suç ve Cezası

Kazf; cezaî sorumluluğu bulunan bir kimsenin, ihsan vasfına sahip bir erkek veya kadına zina iftirasında bulunması veya onun nesebini inkâr etmesidir.¹

Makzûfta (zina iftirasına maruz kalan kişide) aranan şartlar arasında yer alan ihsân (الاحسان) vasfı akıl, bülûğ, hürriyet, İslâm, iffet yani zina işlememiş olma maddelerinden oluşmaktadır.²

Kazf suçunun unsurları;

a) Zina iftirasında bulunmak veya makzûfun (iftiraya uğrayanın) nesebini inkâr etmek,

b) Makzûfun muhsan olması,

c) Söylenen sözde suç kastının bulunmasıdır.³ Korunan hukukî yarar ise insan haysiyeti, iffeti ve kamu ahlakıdır.⁴

Kazf, Kur'ân âyetleriyle suç sayılmıştır.⁵ İlgili âyette (Nûr, 24/4) fâile yönelik üç hüküm bulunmaktadır. Bunlar seksen celde tatbiki, müebbed olarak şehâdetten mahrumiyet ve fisk vasfıyla damgalanmadır.⁶

Yukarıdaki âyetten hareketle İslâm hukukçuları hür kişiler için kazf cezasının seksen celde olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Bu ceza, köleler hakkında kırk celdedir. Bu cezaya ek olarak Hanefî hukukçuları, -şağıda ele alacağımız üzere- iftira eden şahısların tövbe etseler dahi ömür boyu şahitliklerinin kabul edilmeyeceği görüşündedirler. Onlar fâilin şahitliğinin reddedilmesini de hadd cezası kapsamında mütalaa etmektedirler. Hanefîler dışındaki kalan mezhep fakihleri ise tövbenin şehâdet ehliyetini iade edeceği görüşündedir. Afla kazf haddinin düşmesi konusunda fakihler farklı görüşler içerisindedirler. Cumhuriyet, kazf'de kul hakkını daha galip gördüklerinden, bu suçun cezasında affın geçerli olacağı görüşündedirler. Hanefî fakihleri ise kazfî kamu hakları kapsamında görürler ve afla hadd-i kazfin düşmesini kabul etmezler.⁷

¹ Bâbertû, *el-İnâye*, V, 316; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, V, 316; Düsûkî, *Hâşiye*, IV, 324; Udeh, *et-Teşrîu'l-cinâî*, II, 455.

² Kâsânî, *Bedâî'*, VII, 78; Udeh, II, *et-Teşrîu'l-cinâî*, 473-477; Zuhaylî, *el-Fıkhu'l-İslâmî*, VI, 78.

³ Udeh, *et-Teşrîu'l-cinâî*, II, 561.

⁴ Avcı, *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar*, s. 214.

⁵ والذين يرمون المحصنات ثم لم يأتوا بأربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا وأولئك هم الفاسقون، (إلا الذين تابوا) والذين يرمون المحصنات ثم لم يأتوا بأربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا وأولئك هم الفاسقون، (إلا الذين تابوا) من بعد ذلك وأصلحوا فإن الله غفور رحيم : *Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup, sonra (bunu ispat için) dört şahit getiremeyenlere (ayrı ayrı) seksen sopa vurun ve artık onların şahitliğini hiçbir zaman kabul etmeyiniz.*) Nûr, 24/4-5. Ayrıca bkz. Nûr, 24/23.

⁶ Şafîî, *el-Ümm*, VII, 146; Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'an*, III, 399; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, XIII, 255, XVII, 24; Kiyâ el-Herrâsî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, II/3, 299-300, Bağavî, *et-Tehzîb* VIII, 282; İbnü'l-Arabî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, III, 345-346; Nevevî, *el-Mecmû*, XXIII, 107; Abdülaziz Buharî, *Keşfu'l-esrâr*, III, 263; Muhammed Ebû Zehra, *Zühratü't-tefâsîr*, X, 5145; Sâyis, *Tefsîru âyâtî'l-ahkâm*, III, 236.

⁷ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, IV, 1734 vd; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, X, 196 vd; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebîr*, X, 211; Bâbertû, *el-İnâye*, V, 317-319, 327, 338; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, V, 317-319, 327, 338; Udeh, , *et-Teşrîu'l-cinâî*, II, 491-495; el-Gâmidî, *Esbâbü sukûti'l-ukûbe fi'l-fikhi'l-İslâmî*, s. 122 vd.

Şartları oluşmayan kazf suçları ile zina isnadı dışında kalan iftiraların cezası da ta'zirdir.⁸

2. Kâzifin Şahitliği

Kâzifin (zina iftirasında bulunan fâil) şahitliği hususu, genel anlamda fâsığın şahitliği kapsamına girdiğinden fâsığın şehâdetinin fikhî boyutu üzerinde kısaca durmak gerekecektir.

Şahitlerde bulunması gereken şartlardan biri adalet vasfıdır. Mezheplerin ittifakla aradığı adalet şartı, daha çok ilgili âyetlerde şahitler için “kendilerinden razı olduğunuz” ve “adalet sahibi” nitelendirmelerinin yapılmış olmasıyla temellendirilir⁹. Adalet şartının kıstası, kişinin istikâmet üzere (İslâm-aklî denge) olması, hasenâtının seyyiâtına galip olması¹⁰ veya büyük günah işlediği bilinmeyen küçük günahı da alenen işlemeyen kimse olması¹¹ veyahut kişinin karşılığında mukadder bir ceza tayin edilen büyük günahları işlememiş olması ve küçük günahları işleme konusunda ısrar etmemesi şeklinde belirlenmeye çalışılmıştır¹². Bu itibarla fâsığın şehâdeti genel anlamda muteber değildir. Adalet şartlarını taşımayan kişiye fâsık denmektedir. Biraz açmak gerekirse fâsık, “haktan sapan, Allah’ın emirlerine itaatten ayrılan âsi mümin veya kâfir” diye tanımlanabilir. Müslüman bakımından dini hükümlere karşı duyarsız olan ve lakayt davranan kişi olarak da nitelenebilir.¹³

Emanete hıyanet eden, zina ve diğer hadd gerektiren fiilleri işleyenlerin şahitliğinin kabul edilmeyeceğini bildiren hadisler¹⁴ ve diğer deliller de bu konudaki değerlendirmelerin dayanakları arasında yer alır.¹⁵ Şu kadar var ki Evzâî (157/774) dışında fukahânın tamamı zina, içki... ve ta'zir cezası uygulanan fâillerin tövbe etmeleri halinde şahitliklerinin kabul edileceği konusunda görüş birliği içindedir. Hâsılı fâsıktan tövbe eden kişilerin şehâdetlerinin kabul edileceği noktasında ittifak bulunmaktadır.¹⁶ Cumhura göre ister hadd uygulanmadan önce isterse haddin infazından sonra tövbe etmeyen bir fâilin şehâdeti kabul edilmez.¹⁷

⁸ Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, XIII, 255 vd; Bâbertî, *el-Înâye*, V, 346 vd; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, V, 346 vd; Düsûkî, *Hâşiye*, IV, 329 vd; Abdülazîz Âmir, *et-Ta'zir fi's-Şeriatü'l-İslâmiyye*, s. 192-210; Bilmen, *Istılâhât*, III, 321-322.

⁹ Bkz. Bakara 2/282; Mâide 5/106; Talâk 65/2.

¹⁰ Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 121; Kâsânî (587/1191), *Bedâiü's-sanâi'*, VI, 268; Mecelle, md. 1705.

¹¹ (العدل هو من لم تعرف له كبيرة ولا مجاهرة صغيرة) İbn Hazm, *el-Muhallâ*, VIII, 472; Tehânevî, *İ'lâü's-Sünen*, XV, 236.

¹² Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 121; Düsûkî (1230/1815), *Hâşiye*, IV, 165 vd; Mecelle, md. 1705; Bilmen, *Istılâhât*, VIII, 130.

¹³ Bkz. Yavuz, Yusuf Şevki, “Fâsık”, *DİA*, 1995, 12, 202-205.

¹⁴ Ebû Dâvûd, “Akdıye”, 16.

¹⁵ Mâverdî (450/1058), *el-Hâvi'l-kebîr*, XVII, 149-150; Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 121; Mecelle, md. 1705; Ali Haydar Efendi (Küçük), *Dürerü'l-hukkâm*, IV, 463-466; Behnesî, *Nazariyyetü'l-İsbât*, s. 34-38; Beroje, *İslâm İspat Hukuku*, s. 205-207; Yavuz, “Fâsık”, *DİA*, 12, 202-205.

¹⁶ Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, XVII, 211 vd; Bağavî, *et-Tehzîb*, VIII, 282; Kâsânî, *Bedâiü's-sanâi'*, VI, 266, 271-272; Aynî, *el-Binâye*, VIII, 163-164; Behnesî, *Nazariyyetü'l-İsbât*, s. 78; Zuhaylî, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühü*, VI, 565-567.

¹⁷ Mübârekfûrî, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, VI, 581.

Kâzifin şahitliğinin hukukî durumuna gelince, bu husus doğrudan âyetle belirlenmiştir (Nûr, 24/4). Şu kadar var ki, şehâdetten mahrumiyetin kapsamı ve tövbenin şehâdet ehliyetini iade edip etmeyeceği hususu fakihler arasında esaslı ihtilaflara sebep olmuştur. Şimdi bu yaklaşımları görmeye çalışalım.

2.1. Haddin İnfazından Önce

Belirtmek gerekir ki bahse konu olan tövbe hukuk doktrininde “faal nedâmet” veya “etkin pişmanlık” olarak bilinen kazaî/yargısal tövbe olup, diyânî anlamda yani Allah’a işlemiş olduğu suç ve günah karşılığı yaptığı tövbe değildir.

Haddin infazından önce tövbe etmesi halinde fiskın ortadan kalkacağı ve kâzifin şehâdetinin kabul edileceği konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Bununla birlikte bu tövbe haddi ortadan kaldırmaz.¹⁸ Bu kabulün gerekçesi, Hz. Ömer’in, Muğîre aleyhine kazif şehâdetinde bulunan Ebû Bekre’ye “tövbe et” şehâdetini kabul edeyim yönündeki telkinidir. Bu konuda sahabe arasında icmâ olduğu da¹⁹ iddia edilmiştir.

Hanefî ve Mâlikî hukukçular, tövbe etmese dahi hadd infazı öncesi kâzifin şahitliğinin kabul edileceğine hükmetmişlerdir.²⁰ Bu hukukçular görüşlerini şu şekilde gerekçelendirmişlerdir: Celde uygulanmayan kişinin fiskı sübut bulmamıştır. İlgili âyette (Nûr, 24/4-5) öyle geçmektedir. Hz. Peygamber de bir hadislerinde kazf suçu karşılığı kendisine hadd uygulananlar dışında bütün müslümanların yekdiğerine karşı adil olduğunu belirtmiştir.²¹ Hâsılı kâzifin fisk vasfıyla nitelenebilmesi için haddin uygulanması gerekir. Hadd uygulanmamış kişinin fiskı tescillenmiş olmadığından adaletine hükmedilir. Dolayısıyla infaz öncesi tövbe etmemesi fâilin şehâdetine engel oluşturmaz.²²

Görüldüğü üzere Hanefî ve Mâlikî fakihleri bu yaklaşımlarında aslî beraat veya masumiyet karinesini esas almışlar, kişinin suçluluğunun veya fiskının ancak haddin infazıyla ispatlanabileceğinden hareketle, infaz öncesine kadar masumiyet karinesini esas alarak sanığın şehâdetinin engellenemeyeceğine hükmetmişlerdir.

2.2. Haddin İnfazından Sonra

¹⁸ Şafîî, *el-Ümm*, VI, 300; Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, XVII, 25; (فان تاب لم يسقط عنه الحد و زال الفسق بلا خلاف) (وتقبل شهادته عندنا) İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 75; Nevevî, *el-Mecmû*, XXIII, 107; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebîr*, XII, 62 vd; İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, V, 255.

¹⁹ Şafîî, *el-Ümm*, VI, 300; İbn Abdilberr, *el-İstizkâr*, XXII, 39 vd; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 76; Nevevî, *el-Mecmû*, XXIII, 107; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebîr*, XII, 63.

²⁰ Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, III, 399; (ولهذا الاصل قلنا بقبول شهادته قبل اقامة الحد عليه وان لم يتب) Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 127; Zemahşerî (538/1144), *el-Keşşâf*, IV, 268; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmu'l-muvakkîn*, I, 115.

²¹ (المسلمون عدول بعضهم على بعض إلا محدودا في فرية) İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, V, 76; (المسلمون عدول بعضهم على بعض إلا محدودا في قذف) Zeyleî, Abdullah b. Yûsuf, *Nasbu'r-râye*, V, 80-81; Tehânevî, *İ'lâu's-Sünen*, XV, 205-206.

²² Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, III, 399-402; Bağdâdî, *el-Meûne*, III, 1536; İbn Abdilberr, *el-İstizkâr*, XXII, 44 vd; Bâcî, *el-Müntekâ*, IV, 176-177; Mâtürîdî, *Te'vilâtü ehl-i Sünne*, III, 434; Karâfî, *ez-Zahîra*, XII, 117.

Ceza infazı sonrası tövbe etmeyen kâzifin şahitliğinin reddedileceği konusunda icmâ oluşmuştur.²³ İnfazdan sonra tövbenin kabul edilip edilmeyeceği konusunda ise temel iki görüş bulunmaktadır. Her iki tarafın da tartışmaları ağırlıklı olarak âyetteki istisnânın nereye râci olduğu konusunda yoğunlaşmaktadır. Bir başka ifadeyle bahse konu ictehad farklılıklarının temelinde büyük ölçüde “*vav harfi ile üzerine atıf yapılan cümlelerden sonra gelen istisnânın bu cümlelerin tamamına mı yoksa son cümleye mi râci olduğu*” yönündeki usûlî tartışmalar bulunmaktadır.²⁴

Hanefîler istisnânın, kendinden sonra gelen son cümleye döneceği yaklaşımında iken; cumhur, istisnânın cümlelerin tamamına döneceği düşüncesindedir.²⁵

Şafîilerden Kâdî Ebû Bekr Bâkîllânî (403/1013) ve Gazâlî²⁶ ile Şâ’î’den eş-Şerîf el-Murtazâ (436/1044) ise istisnânın nereye râci olduğu konusunda tevakkuf etmişlerdir.²⁷

Bu usulcüler Arapların her iki şekli de kullanmış olmaları sebebiyle burada salt tamîm ve tahsisin tahakküm ifade edeceğini dolayısıyla sadece tamîm veya sadece tahsise yönelmenin batıl olduğunu belirtirler. Bu usulcülere göre bu seçeneklerden birinin hakikat diğeri mecaz olduğuna hükmetmek mümkün olmadığından, isabetli olan tevakkuftur.²⁸

2.2.1. Kabul Edenler

Cumhûr, kazf cezasının infazından sonra fâilin tövbe etmesi halinde şehâdetinin geçerli olacağı görüşündedir. Hz. Ömer (23/644), Ebü’-d-Derdâ (32/652), İbn Abbâs (68/687), Atâ (114/732), Tâvûs (106/725), Mücâhid (103/721), Şa’bî (104/722), Zührî (124/742), Abdullah b. Utbe (74/693) gibi sahabe ve tabiûn âlimleri ile Rabîatü’-r-re’y (136/753), İmam Mâlik (179/795), Evzâî (157/774), Şafîî (204/820) ve Ahmed b. Hanbel (241/855), İshâk b. Râhûye (238/853) bu görüşün temsilcileridir.²⁹ Bu konuda kendisine soru yöneltilen Şa’bî, “Allah onun tövbesini kabul ediyor, siz şahitliğini kabul etmiyorsunuz” şeklinde cevap vermiştir.³⁰ Ömer b. Abdülaziz (101/720), Saîd b. Cübeyr (94/713) ve Kadî Şurayh (80/699)’in de bu görüşte oldukları nakledilmiştir.³¹

²³ Şafîî, *el-Ümm*, VII, 146; İbn Rüşd (hafid), *Bidâyetü’l-müctehid*, IV, 1735; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ’lâmu’l-muvakkûn*, I, 114.

²⁴ İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ’lâmu’l-muvakkûn*, I, 114-118; Zerkeşî, *el-Bahru’l-muhît*, III, 307 vd; (اختلّفوا في الاستثناء الوارد بعد جمل متعاطفة، هل يعود إلى الجميع، أو إلى الأخيرة) Şevkânî, *İrşâdü’l-fühûl*, s. 150-152; Sâbûnî, *Ravâiu’l-beyân*, II, 69; Muhammed Hudarî, *Usûlü’l-fikh*, s. 181-184.

²⁵ Râzî, *el-Mahsûl*, III, 43 vd; (إذا تعقب الاستثناء الجمل المعطوفة كآية الفذف ينصرف إلى الكل عند الشافعي رحمه الله وعندنا) Taftazânî, *et-Telvîh*, s. 70 vd.

²⁶ Gazâlî, *el-Mustasfâ*, II, 207-208.

²⁷ Râzî, *el-Mahsûl*, III, 43 vd; Zerkeşî, *el-Bahru’l-muhît*, III, 310-311; Şevkânî, *İrşâdü’l-fühûl*, s. 150-151.

²⁸ Muhammed Hudarî, *Usûlü’l-fikh*, s. 184.

²⁹ Şafîî, *el-Ümm*, VI, 301; a. mlf, *Ahkâmu’l-Kur’ân*, s. 479-480; Bağdâdî, (422/1031), *el-Meûne*, III, 1536-1537; Mâverdî, *el-Hâvi’l-kebîr*, XVII, 25; İbn Abdilberr, *el-İstizkâr*, XXII, 35 vd; Bâcî, *el-Müntekâ*, IV, 175 vd; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, IV, 269; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 75; Nevevî, *el-Mecmû*, XXIII, 107; Karâfî, *ez-Zahîra*, XII, 117; İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu’l-Bârî*, V, 256-257; Mübârefkürî, *Tuhfetü’l-Ahvezi*, VI, 581.

³⁰ Şafîî, *Ahkâmu’l-Kur’ân*, s. 480.

³¹ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu’l-Bârî*, V, 256-257.

damgasını yememiş masum şahıslar konumuna dönerler.³⁹ Sâ'is'e göre Zemahşerî'ye ait bu tespit, âyette geçen istisnâ konusunda yapılan en isabetli izahtır.⁴⁰

b) Hz. Ömer, Muğîre b. Şu'be (50/670)'ye zina isnadında bulunanlardan Ziyâd b. Ebîh (53/673)'in şahitlikten imtina etmesi veya farklı ifadelere yer vermesi üzerine, diğer şahitlere (müfteri durumuna düştükleri için) kazf cezası uygulamış, daha sonra şehâdetlerinin kabul edilebilmesi için tövbe etmelerini istemiş, Ebû Bekre (51/671) tövbe etmemiş, diğer iki kişi -ki bunlar Nâfi' b. Hâris (v. ?) ve Şibl b. Ma'bed (v. ?)'dir- tövbe etmiş, Hz. Ömer de tövbe edenlerin şehâdetlerinin geçerli olacağına hükmetmiştir.⁴¹ Hz. Ömer'in Muğîre b. Şu'be olayında Ebû Bekre'ye yaptığı tövbe telkini hadd infazından sonra yapılan tövbenin şehâdet ehliyetini yeniden kazandıracağına delilidir.⁴²

c) Hz. Peygamber, karısına zina isnadında bulunan Hilâl b. Ümeyye'ye, “البينة أو ”: Ya iddianı dört şahitle ispatlarsın, aksi halde sırtına celde vururum⁴³ demiştir. Bu da, şehâdetin reddinin haddin tamamı kapsamında olmadığını göstermektedir. Çünkü şehâdetin reddi hadd kapsamında olsaydı “...yoksa sırtına hadd uygulamam” cümlesinin kullanılması doğru olmazdı. Çünkü şehâdetin reddedilmesinin sırtla (beden) alakası yoktur.⁴⁴

d) Hadler bedeni cezalardır. Şahitliğin reddi ise manevi cezadır. Hadler can, din, akıl, ırz ve mal gibi çekirdek hakların korunmasına matuf bedenî cezalardır. Kazf haddi de ırzın korunması için konulmuştur. Dolayısıyla hadd-i kazf de bedenî cezalar cümlesindedir. Şehâdetin reddi Şafîiler'in, bekâr zânilerde celde cezası üzerine bir yıl sürgünü ilave etmelerinde olduğu gibi, kazf cezasına ilave bir ceza görünümündedir.⁴⁵

e) Zina fiili, kazfden daha ağır bir suçtur. Küfür, zina, adam öldürme ve benzer suçları işleyip de tövbe eden şahısların şahitliği kabul edilmektedir. Böyle olunca işlediği kazf suçundan tövbe eden bir şahsın şahitliğinin de evleviyetle kabul edilmesi gerekir.⁴⁶

³⁹ والذي يقتضيه ظاهر الآية ونظمها أن تكون الجمل الثلاث بمجموعين جزء الشرط ، كأنه قيل : ومن قذف المحصنات فاجلدوهم (وردوا شهادتهم وفسقوهم ، أي : فاجمعوا لهم الجلد والرد والتفسيق ؛ إلا الذين تابوا عن القذف وأصلحوا فإن الله يغفر لهم فينقلبون غير Zemahşerî, *el-Keşşâf*, IV, 269; Râzî, *et-Tefsîru'l-kebîr*, XII/23, 141-142.

⁴⁰ Sâ'is, *Tefsîru âyâtî'l-ahkâm*, III, 241.

⁴¹ قال سعيد بن المسيب : شهد على المغيرة ثلاثة رجال : أبو بكر ، ونافع بن الحارث ، وشبل بن معبد ، ونكل زياد ، فجلد عمر الثلاثة ، (Abdurrezzâk (211/826), (وقال لهم : تابوا ، تقبل شهادتكم . فتأب رجلان ، وقبل عمر شهادتهما ، وأبي أبو بكر ، فلم يقبل شهادته *el-Musannef*, VII, 384, VIII, 362. Bu konudaki rivayetler etrafında çalışma yapan Ömer Aktaş, son tahlilde bu rivayetler ile Hz. Ömer'in, Muğîre b. Şu'be'nin zina ettiği iddiası üzerine yaptığı muhakeme sonucunda Ziyad b. Ebîh hariç, iddiada bulunan diğer kişilere hadd-i kazif uyguladığına dair olayın iftira olduğunu iddia etmektedir. Bz. Ömer Aktaş, “Hz. Ömer'in Basra Valisi Muğîre B. Şu'be'yi Görevden Almasıyla İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi”, *Universal Journal of Theology*, 3 (1), 2018, s. 39-52.

⁴² Mâverîdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, XVII, 27; İbnü'l-Arabî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, III, 346-349; Karâfî (684/1285), *ez-Zahîra*, XII, 105; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 76; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebîr*, XII, 63; İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, V, 256; Kal'acî, *Mevsûatü fikhi Ömer*, s. 518, 707.

⁴² İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 76-78; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebîr*, XII, 63-64.

⁴³ Buhârî, “Tefsîr sûre 24”, 3; Ebû Dâvûd, “Talâk”, 27; Tirmizî, “Tefsîr sûre 24”, 3; İbn Mâce, “Talâk”, 27.

⁴⁴ Sâ'is, *Tefsîru âyâtî'l-ahkâm*, III, 238.

⁴⁵ Sâ'is, *Tefsîru âyâtî'l-ahkâm*, III, 238.

⁴⁶ Râzî, *et-Tefsîru'l-kebîr*, XII/23, 140 d; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 76-78; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu'l-kebîr*, XII, 63-64.

f) “Onlar çirkin bir iş yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah’i anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları Allah’tan başka bağışlayan kim vardır? Onlar, yaptıklarında bile direnmezler”⁴⁷, “Ben, tövbe edenleri çok bağışlayıcıyım”⁴⁸, “Tövbe eden hiç günah işlememiş gibidir”⁴⁹ gibi tövbenin günahlarını sileceğini ifade eden genel nitelikli âyet ve hadisler de bu fakihlerin dayandığı diğer deliller arasında yer almaktadır.⁵⁰

Mübârekfûrî⁵¹ ve Muhammed Hudarî⁵² de hadd uygulanan kâzifin, şehâdetini geçerli sayan cumhurun görüşünün kuvvetli ve tercihe şâyân olduğu kanaatindedir.

Şâfii’ye göre kâzifin tövbesi, fâilin kendisini yalanlaması şeklinde gerçekleşir. Ebû Saîd el-Istahrî (328/940), “söylediğim şeyde yalan söyledim artık aynı şeye dönmeyeceğim, şeklinde bir ifade kullanması gerekir” demektedir. Ebû İshâk Mervezî (340/951) ise tövbenin “Söylediğim sözden dolayı pişman oldum. Bu ifadeden rücu ettim. Bundan böyle bir daha aynı şeye dönmeyeceğim” şeklinde bir ifadede bulunmasını gerekli görür.⁵³

Kâzifin tövbesin geçerli görenler hüsn-i hâl için tövbeden sonra belli bir sürenin geçmesini öngörürler. Bu süre de bir tam senedir.⁵⁴

2.2.2. Kabul Etmeyenler

Kazf haddi infaz edildikten sonra tövbe etse dahi fâilin ömür boyu şehâdet ehliyetinden mahrum kalacağı görüşünde olanlar İbn Abbas (68/687), Kadı Şurayh (80/699), Hasan ibni Sâlih (168/784-85), İbrahim en-Nehaî (96/714), Saîd b. Cübeyr (94/713), Sevrî (161/778), Hanefîler ve ashâb-ı reye mensup diğer hukukçulardır.⁵⁵

Bu görüş sahiplerinin gerekçeleri şu şekilde sıralanabilir:

a) Ayette geçen istisnâ, âyetin sonundaki *وأولئك هم الفاسقون* (*Ve işte onlar fâsıktırlar*) cümlesine râcidir.⁵⁶ Ayrıca *وأولئك هم الفاسقون* cümlesi, kendinden önceki kısma atfedilen bir cümle olmayıp vâv harfiyle başlayan müstakil bir cümledir.⁵⁷

⁴⁷ Âl-i İmrân, 3/135.

⁴⁸ Tâhâ, 20/82.

⁴⁹ İbn Mâce, “Zühd”, 30.

⁵⁰ Râzî, *et-Tefsîru’l-kebîr*, XII/23, 140; Nevevî, *el-Mecmû*, XXIII, 108 vd.

⁵¹ Mübârekfûrî, *Tuhfetü’l-Ahvezî*, VI, 581.

⁵² Muhammed Hudarî, *Usûlü’l-fikh*, s. 184.

⁵³ Şâfî, *el-Ümm*, VI, 300, VII, 146; Mâverdî, *el-Hâvi’l-kebîr*, XVI, 32 vd; İbn Abdilberr, *el-İstizkâr*, XXII, 41 vd; Râzî, *et-Tefsîru’l-kebîr*, XII/23, 142-143; Nevevî, *el-Mecmû*, XXIII, 108 vd.

⁵⁴ Râzî, *et-Tefsîru’l-kebîr*, XII/23, 143.

⁵⁵ Cessâs, *Ahkâmu’l-Kur’ân*, III, 403; Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 125; İbn Hazm, *el-Muhallâ*, VIII, 530; İbn Abdilberr, *el-İstizkâr*, XXII, 42 vd; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, IV, 269; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XII, 75; İbn Kudâme el-Makdisî, *eş-Şerhu’l-kebîr*, XII, 62; Bilmen, *Istilâhât*, VIII, 168. Cessâs, İbn Abbâs’ta gelen farklı rivayetlerin bir birine muhalif olmadığını ifade ederek fâilin şehâdetinin kabul edileceğine dair rivayetin, onun hadd uygulanmadan tövbe etmiş olmasına; diğer rivayetin yani şehâdetinin makbul olmayacağına dair rivayetin ise celde uygulandıktan sonra tövbe etmesine muhtemel olduğunu ifade etmiştir (Cessâs, *Ahkâmu’l-Kur’ân*, III, 403).

⁵⁶ Cessâs, *Ahkâmu’l-Kur’ân*, III, 403; Abdülaziz Buharî, *Keşfu’l-esrâr*, III, 262-263; Koca, *İslâm Hukuk Metodolojisinde Tahsis*, s. 178; Bilmen, *Istilâhât*, III, 247-248.

⁵⁷ Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 127; Zemahşerî (538/1144), *el-Keşşâf*, IV, 269.

Bu görüşün temsilcileri iddialarını benzer örneklerle desteklemeye çalışırlar. Bu örneklerden biri, Hicr sûresi 59 ve 60. âyetidir.⁵⁸ إلا آل لوط إنا لمنجوهم أجمعين إلا امرأته âyetlerinde Lût Peygamberin karısı kurtulanlardan hariç tutulmuştur. Ayetteki istisnâ kendinden sonrasına yani Hz. Lût'un karısına râcidir. Aynı şekilde Nûr sûresi 4-5. âyetteki istisnâdan önceki cümleler de talebidir yani celdenin uygulanması ve şehâdetinin kabul edilmemesini âmir cümlelerdir. Oysaki istisnâ cümlesi haber nitelikli (ihbârî) cümledir. Yani أولئك هم الفاسقون haberdur ve istisnâ buraya dâhildir. Bir başka ifadeyle Nûr, 5. âyetteki istisnâ, أولئك هم الفاسقون cümlesine râcidir. Çünkü istisnâ edatı hem bu âyete bitişik ve yakın hem de âyetteki diğer cümlelerle bağlantısı kesiktir. İstisnanın kendinden önceki cümlelere râci olabilmesi için bir zaruret bulunması gerekir. O zaruret istisnanın diğer cümlelerden müstakil olmama zaruretidir. Burada böyle bir zaruret yoktur. Bu zaruret istisnânın son cümleye raci olmasıyla ortadan kalkmış olup diğer cümlelere rücûuna gerek kalmamıştır. Durum böyle olunca fâil, hadd sonrası şehâdet ehliyetinden ömür boyu mahrum olur. Şu kadar var ki tövbe, fâilin fiskını kaldırabilir. Bunun kabulü de tamamen Allah'ın takdirine bağlıdır. Âyetin, فان الله غفور رحيم kısmı, istisnânın fiska râcî olduğunu ve tövbenin fiski kaldırabileceğinin delilidir.⁵⁹

b) (ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا) âyeti “te’bîd/ebedîlik” lafzıyla kayıtlanmıştır. Ebediyet, sonu olmayan demektir. Böyle olunca hadd infazından sonra fâil tövbe dahi etse şahitlik yapabilmesi mümkün değildir.⁶⁰

Kendi eğiliminin Hanefîlerin yaklaşımları doğrultusunda olduğunu ifade eden Muhammed Ebû Zehra konuya ilişkin gerekçeleri bağlamında şu görüşlere yer verir:

Âyette ebedî olarak kâzifin şahitliğinin kabul edilmemesine vurgu yapılmıştır (ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا). Ebediyet, fâil tövbe etsin etmesin mutlak anlamda şahitliğin reddedilmesini gerektirir. Aynı zamanda bu ebediyet kaydı istisnâya engeldir. Fâilin müebbed olarak şehâdetten mahrumiyeti onun fiiline uygun bir cezadır. Çünkü ahlak dışı fiillerin (fâhişe) yayılması, dille işlenen suçların en ağırlarından. O halde şehâdetin müebbed olarak reddedilmesi şeklinde cezanın da suç işleyen bu dile yönelik olması gerekir. Şu kadar var ki istisnânın (وأولئك هم الفاسقون) âyetine yakın ve ona râci olması sebebiyle tövbe, fâilin fiskını ortadan kaldırabilir.⁶¹ Bir başka ifadeyle (شهادة)

⁵⁸ (إلا آل لوط إنا لمنجوهم أجمعين إلا امرأته قدرنا إنا لمن الغابرين) Lût'un ailesi başka (Onlar suçlu değillerdir). Lût'un karısı dışında onların hepsini kurtaracağız. Biz, onun (Lût'un karısının) geride kalanlardan olmasını takdir ettik. Hicr, 59/59-60.

⁵⁹ Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, III, 403 vd; a. mlf, *el-Fusûl fi'l-usûl*, I, 266; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, IV, 269; Abdülaziz Buharî, *Keşfu'l-esrâr*, III, 262-263; Bâbertî, *el-Înâye*, VII, 400-401; İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, V, 255-256; Aynî, *el-Binâye*, VIII, 164-165; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, VII, 401; Emîr Pâdişâh, *Teysîru't-Tahrîr*, I/1, 307-308. Ayetteki istisnâyı *kimi müellifler* munkatî', kimisi de muttasıl kabul etmektedir. (Abdülaziz Buharî, *Keşfu'l-esrâr*, III, 262-263; Bâbertî, *el-Înâye*, VII, 402; Taftazânî, *et-Telvîh*, s. 67-71; Aynî, *el-Binâye*, VIII, 164-165; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, VII, 402; Emîr Pâdişâh, *Teysîru't-Tahrîr*, I/1, 307-308).

⁶⁰ Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 126; Kâsânî (587/1191), *Bedâiü's-sanâi'*, VI, 271.

⁶¹ ونحن نميل ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا ؛ والأبدية توجب ألا تقبل لهم شهادة مطلقا؛ تابوا أو لم يتوبوا؛ وهذا ما قرره الحنفية وأكثر الفقهاء إلى ما فهمه الحنفية؛ أولا: لأن النص على الأبدية يمنع الاستثناء ولأن أولئك هم الفاسقون ؛ جملة مستقلة؛ والجملة: ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا ؛ قد انتهت؛ فلا يتعلق الاستثناء بها؛ ولأن هذا هو الذي يلائم أنها عقوبة؛ ولأن إشاعة الفاحشة أعظم جرائم اللسان؛ فيجب أن تتعلق العقوبة به.

lafzı nehy siyakında vaki olduğundan umûm ifade eder. Umûmun zahiri ise ister haddin infazından önce isterse sonra olsun kâzifin şehâdetinin merdûd olmasını gerektirir.⁶²

c) ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا (Ebediyyen onların şahitliğini kabul etmeyin) cümlesi, (فاجلدوهم: Onlara celde uygulayınız) cümlesine atfedilmiştir. Atıf, ma'tûf ile ma'tûfun aleyhin (kendisine atıf yapılan) hükümde ortaklığını ifade eder. Bu itibarla kâzifin şahitliğinin reddi de hadd kapsamına girmektedir. Yani celde üzerine atfedilen şehâdetten mahrumiyet haddin tamamlayıcı unsurudur.⁶³

d) Ayetteki “ولا تقبلوا” atfı hem münasebet hem de te'bîd kaydı nedeniyle hadd kapsamına dâhildir. Her iki cümle arasındaki münasebetin izahı şu şekildedir: Kâzifin şehâdetinin reddi onun için acıtıcı bir haldir. Fâil de diliyle atmış olduğu iftira sebebiyle makzûfun kalbini/içini acıtmıştır. O nedenle âyette geçen “te'bîd” kaydı ancak şahitliğin ebediyen reddedilmesiyle bir anlam ifade eder. Aksi takdirde sadece (Onların şahitliğini kabul etmeyin): ولا تقبلوا لهم شهادة (Ebedîlik) kaydının âyette zikredilmiş olması, kâzifin şahitliğinin herhangi bir vakitte kabulüne engeldir. Bu itibarla böyle bir iftirayı atan dilin şehâdetini ebediyyen düşürmek bu haddin tetimmesinden yani tamamlayıcı cüzlerindedir. Çünkü ancak bu redd, fâilin tekrar kazfina engel olabilir.⁶⁴

e) Haddin tatbiki suretiyle fâilin yalancılığına hükmedilmiş olmaktadır. Salt yalancılıkla itham edilen kimsenin şehâdetinin kabul edilmeyeceği müsellem olunca, haddin infazı yoluyla yalancılığına hükmedilen kimsenin şahitliği öncelikle kabul edilemeyeceği açıktır.⁶⁵

f) Bir hadiste Hz Peygamber, hâinin, kendisine celde uygulanan fâilin, kindarın, yalancı şahitliği tescil edilen şahsın, evdeki hizmetlinin ve nesebini başkasına nispet eden kimselerin şahitliklerinin kabul edilmeyeceğini bildirmiştir.⁶⁶

Hanefî fukahâsı hadiste geçen celdenin, kazf suçu karşılığı uygulanan celde olarak kabul etmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere diğer fakihler bir ayırım yapmaksızın tövbenin şehâdeti iade edeceği düşüncesindedir.⁶⁷

Bir diğer hadiste Hz. Peygamber, kendilerine kazf cezası uygulanan fâiller dışında bütün müslümanların yekdiğerine karşı adalet sıfatını hâiz olduklarını⁶⁸ ifade

العقوبة الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ لأنها في جملته؛ والحكم بالفسق (عقوبته) الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ فخرج المستثنى من حكم المستثنى منه (عقوبته) الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ فخرج المستثنى من حكم المستثنى منه

ولفظ (شهادة) نكرة واقعة في سياق النهي، فيكون عاما، وظاهر العموم فيه يقتضي أن شهادة القاذف مردودة سواء أكانت واقعة منه (عقوبته) الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ فخرج المستثنى من حكم المستثنى منه

ولا تقبلوا لهم) معطوف على الجلد والعطف للاشتراك بين المعطوف والمعطوف عليه فإذا كان المعطوف عليه حدا كان المعطوف من (عقوبته) الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ فخرج المستثنى من حكم المستثنى منه

تمام الحد Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 127.

⁶⁴ Aynî, *el-Binâye*, VIII, 163; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, VII, 401; Bâbertî, *el-İnâye*, VII, 400.

⁶⁵ Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 1128-129. Ayrıca bkz. İbn Kayyim el-Cevziyye (751/1350), *İ'lâmu'l-muvakkîn*, I, 115-118; Sâvis, *Tefsîru âyâti'l-ahkâm*, III, 237; Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, V, 3479.

⁶⁶ قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تجوز شهادة خائن ولا خائنة ولا مجلود حدا ولا مجلوبة ولا ذي غمر لأخيه ولا مجرب شهادة (عقوبته) الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ فخرج المستثنى من حكم المستثنى منه

⁶⁷ Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'an*, III, 411; Mübârekfûrî, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, VI, 58 vd.

⁶⁸ المسلمون عدول بعضهم على بعض إلا محدودا في قرية) (عقوبته) الثالثة: الوصف بالفسق في قوله (تعالى): وأولئك هم الفاسقون ؛ وهذه هي التي دخلها الاستثناء؛ فخرج المستثنى من حكم المستثنى منه

etmektedir. Hadiste tövbe edenler istisna edilmemiştir. Dolayısıyla tövbe etse dahi kazf cezası uygulanan şahsın şehâdeti geçerli değildir.⁶⁹

g) Hz. Peygamber'e veya ensâra atfedilen bir rivâyette "Hilâl, kırbaçlanacak ve müslümanlar arasında şahitliği geçersiz olacak" denmiştir.⁷⁰ Bu hadis de kendisine kazf cezası uygulanan fâilin şehâdetinin kabul edilmeyeceğinin bir başka delilidir.

Konu etrafında aşağıdaki gibi daha başka farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Cüveynî (478/1058)⁷¹, İbn Arabî (543/1148)⁷², Kiyâ el-Herâsî (504/1110) ve Sâyis⁷³ gibi müellifler, fâilin şahitliğinin kabul edilmeme illetinin kişinin iftira ve fıska olduğunu, tövbe ile bu illetin ortadan kalkarak fâilin tekrar şehâdet ehliyetini kazanacağını söylemişlerdir. Ferhat Koca'nın da tercihinin göre sanki Cenâb-ı Hak, ولا تقبلوا لهم شهادة ابدانهم فاسقون الا الذين تابوا buyurmaktadır. Aksi halde illetsiz ma'lûlün bulunması usûl prensiplerine aykırılık teşkil eder.⁷⁴

Mevdûdî'nin konuya ilişkin görüşleri dikkat çekicidir. O şöyle demektedir: "Önümüzde tövbe eden bir kimseyi artık fâsık sayamayız. Fakat yalancılığı sabit olan bir kimseye tövbe etti diye gelecekte de güvenemeyiz. Üstelik âyetin ifadesinin "onlar fâsıktırlar" kısmıyla ilgili olduğu görülmektedir. Ayette geçen "onlar fâsıktırlar" cümlesi haber/bilgi cümlecisidir. Bu haber cümlesinden sonra gelen "ancak tövbe edenler hariç" ifadesi, istisnânın ilk iki emir cümlesiyle değil de haber cümlesiyle ilgili olduğunu göstermektedir... Bizzat Allah'ın, suçunu itiraf eden ve tövbe eden kimseleri affettiği halde insanların affetmemesinin tuhaflık arz edeceği şeklinde bir itiraza karşı müellif şu görüşleri dile getirir: Tövbe, sadece tövbe sözünü telaffuz etmekten ibaret değildir. Tövbe pişmanlık, düzelme kararı ve salih amellerde bulunma eğilimidir. Bir kimsenin içten tövbesinde samimi olup olmadığını sadece Allah bilir. Tövbeyle dünyevî değil uhrevî cezalar kalkar. Bu nedenle âyette "tövbe eden suçlular affedilebilir" denilmeyip, "tövbe edenler için Allah bağışlayıcı ve merhametlidir" buyrulmaktadır. Şâyet tövbe ile dünyevî cezalar da affedilecek olsaydı, cezadan kurtulmak için tövbe etmeyen kimse kalmazdı."⁷⁵

3. Değerlendirme Ve Sonuç

Hadd-i kazf uygulanan fâilin ebediyen şehâdet hakkından mahrum bırakılması kısmen beşerî hukuk doktrininde yer alan güvenlik tedbirlerine benzemektedir.⁷⁶ Beşerî

⁶⁹ Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'an*, III, 411.

⁷⁰ (يجد هلال وتبطل شهادته في المسلمين) Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VII, 647; Bu rivayet doğrudan meşhur hadis kaynaklarında geçmemektedir. Rivayetin geçtiği diğer kaynaklar için bkz. Cessâs (370/981), *Ahkâmu'l-Kur'an*, III, 402; Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 128; Râzî, *et-Tefsîru'l-kebîr*, XII/23, 141; İbn Hazm, *el-Muhallâ*, VIII, 531; Tehânevî, *Î'lâü's-Sünen*, XV, 206. İbn Hazm, hadd uygulandıktan sonra tövbe etse dahi kâzifin şahitliğinin geçersiz olduğunu iddia eden Hanefilerin dayandıkları rivayetlerin asılsız veya sahih olmadığını söylemektedir. Bkz. İbn Hazm, *el-Muhallâ*, VIII, 530-531. Bu konudaki rivayetlerin değerlendirilmesi karşı cevap için bkz. Tehânevî, Zafer Ahmed el-Osmânî, *Î'lâü's-Sünen*, XV, 192-213.

⁷¹ Cüveynî, *el-Burhân*, I, 266.

Serahsî, *el-Mebsût*, XVI,

⁷³ Sâyis, *Tefsîru âyâti'l-ahkâm*, III, 241.

⁷⁴ Koca, *İslâm Hukuk Metodolojisinde Tahsis*, s. 178.

⁷⁵ Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'an* (trc. Komisyon), III, 489.

⁷⁶ "Güvenlik tedbiri, işlediği suçtan dolayı kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın suç işleyen kişi hakkında ya da suçun konusu ile veya suçun işlenmesinde kullanılan araçla ilgili olarak uygulanan,

hukuk terminolojisinde yer almamakla birlikte kimi çağdaş İslâm hukukçuları ceza tasnifi içerisinde “psikolojik ceza” çeşidine de yer vermişler⁷⁷ ve şahidin ebediyen şahitlikten mahrum edilmesini bu psikolojik cezalar kapsamında mütalaa etmişlerdir.⁷⁸ Klasik fıkıh kaynaklarında da “psikolojik ceza” şeklinde bir isimlendirme yapılmamakla birlikte, şehâdetten ebedî mahrumiyetinin kişinin iç dünyasını etkileyen bir ceza olduğunun altı çizilmiştir.⁷⁹

Kazf suçu insan onuru, manevî şahsiyeti, aile ve nesebine yönelik bir saldırdır. İftiraya uğrayan şahsın ırz ve namusu zedelenmekte, şeref ve haysiyeti lekelenmekte, bu durum da onun toplum içerisinde küçük düşmesine yol açmaktadır. Irz ve namusa yönelik bir kazf suçu, mağdurun aile yapısının sahilliğinde şüphe uyandırmak demektir.⁸⁰ Ayrıca namusa yönelik bir iftira toplumda bu çirkin haberin yayılmasına neden olacağı gibi ahlaksız fiillerin (fâhişe) toplum içerisinde yayılmasına da neden olabilecektir.⁸¹

Kişiyi iftiraya sürükleyen âmilleri, haset, yarış ve intikam şeklinde sıralamak mümkündür. Bu sâiklerin tek bir gayesi vardır o da makzûfun tahkîr edilmesi ve ona acı çektirilmesidir. İşte İslâm’da teşrî kılınan kazf cezası, kâzifin bu garazına karşı muharebe esasî üzerine vaz’ edilmiştir. Kâzif, yaptığı iftira ile mağdura psikolojik bir acı çektirmekte, bunun karşılığı olarak celde cezası da fâile bedenî acı çektirmektedir. Çünkü bedenî acı nefsanî acının mukabilidir. Ayrıca mağdurun maruz kaldığı bu psikolojik acı, onun bedeni ve sağığı üzerinde bazı olumsuz etkilere de yol açabilecektir. Uygulanan bu bedenî cezanın fâil üzerinde meydana getireceğı bedenî ve psikolojik acılar yanında onun adalet sıfatının düşürülmüş olması da fâilin manevî kişiliğı ve psikolojisi üzerinde derin etki oluşturacak toplumsal bir cezadır. İslâm, fâili suç işlemeye sürükleyen psikolojik sâikleri dikkate almakta, ceza vaz’ ederken de fâildeki bu psikolojik sâikleri ortadan kaldıracak ve onu henüz başlangıçta caydırarak nitelikte bir müeyyide koymaktadır. Zina iftirasında bulunan şahsı esasında üç ceza beklemektedir. Birincisi seksen kırbaçlık bedenî ceza; ikincisi cezanın alenî infazının verdiği psikolojik ceza; üçüncüsü de fâilin fiskeğinin ilânı ve şahitliğinin geçersiz sayılması şeklindeki toplumsal ceza. Bu denli çok boyutlu ağır bir cezaya muhatap olması, fâilin bu suçu işlemekten kaçınmasında çok etkili bir unsur olacaktır.⁸²

koruma veya iyileştirme amacına yönelik ceza hukuku yaptırımıdır.” Güvenlik tedbirine başvurulabilmesi için bir suçun işlenmesi gerekir.” Bkz. Özgenç, *Türk Ceza Hukuku* (Genel Hükümler), s. 741 vd; Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku* (Genel Kısım), II, 567-575, 715-735; Koca-Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku* (Genel Hükümler), s. 611 vd; Önder, Ayhan, *Ceza Hukuku*, s. 602 vd.

⁷⁷ Udeh, *et-Teşrîu’l-cinâi*, I, 632-633; Behnesî, *el-Ukûbe*, s. (172), 202-204. Geniş bilgi için bkz. Aclân, Abdullah b. Süleyman, *el-Ukûbâtü’n-nefsiyye fi’ş-Şeriatü’l-İslâmiyye, el-Mecelletü’l-Arabiyye li’d-dirâsâti’l-emniyye ve’t-tedrib*, C. 26, Sayı:51, ss. 43-82.

⁷⁸ Aclân, *el-Ukûbâtü’n-nefsiyye fi’ş-Şeriatü’l-İslâmiyye, el-Mecelletü’l-Arabiyye li’d-dirâsâti’l-emniyye ve’t-tedrib*, C. 26, Sayı:51, ss. 62.

⁷⁹ رد الشهادة صالح لتتميم الحد لانه مؤلم قلبه كما أن الجلد مؤلم بدنه ففيه معنى الزجر ثم حرمة القاذف باللسان ورد شهادته (Serahsî, *el-Mebsût*, XVI, 127; İbnü’l-Hümâm, *Fethu’l-kadîr*, VII, 401; Yazır (1942), *Hak Dini Kur’an Dili*, V, 3479.

⁸⁰ Udeh, *et-Teşrîu’l-cinâi*, I/619; Ebû Zehra, *el-Cerîme*, s. 48; Bilmen, *İstulâhât*, III/229-230; Zâhim, *Tatbiku’ş-Şeria*, s. 48; Sâbûnî, *Ravâiu’l-beyân*, II/72-73; Gökmenoğlu, *İslâm’da Şahsiyet Hakları*, s. 132.

⁸¹ Bkz. Nûr, 24/19.

⁸² Udeh, *et-Teşrîu’l-cinâi*, I, 646.

Suçun vehametinden dolayı İslâm hukukçuları kazf suçunun diğer suçlarla içtimâî durumunda öncelikle ve mutlaka kazf cezasının infaz edilmesini gerekli görmüşlerdir. Fakihlerin bu yaklaşımlarının temelinde suçsuz, namus, iffet, erdem, haysiyet ve şeref sahibi kişilerin kamu nezdinde bu tür çirkin isnatlardan aklanması, ayrıca aynı suçu işlemeye mütemâyil kimselerin engellenmesi düşüncesi yatmaktadır. Günümüzde dahi saygın, namuslu ve haysiyetli ve ayrıca karizmatik bir niteliğe sahip kişileri kamu nezdinde küçük düşürme ve şaibeli hale getirme amacıyla bu kabil iftira yöntemlerine başvurulduğu, ayrıca iftiraya uğrayan kimselerin düştükleri psikolojik yıkımlar dikkate alındığında fakihlerin bu hassasiyetlerini anlamak daha kolaylaşacaktır.⁸³

Tartışmalarda tövbenin celde hariç, fâilden fisk vasfını kaldıracağı ve şehâdet ehliyetini yeniden kazanacağını savunan görüş taraftarları cumhuru oluşturmakla birlikte biz Hanefî ve aynı doğrultuda düşünen fakihlerin görüşlerinin daha isabetli ve günümüz şartlarına daha uygun olduğu görüşündeyiz. Bu kanaate ulaşmamızda diğer delillerle birlikte özellikle âyetin genel nitelikli oluşu, âyette “ebediyet” kaydının bulunması, mağdura yönelik kıskançlık ve kin duyguları, siyasî, ticarî, sosyal vb. sâiklerle rakiplerini saf dışı bırakma düşüncesinde olanların bu kötü niyetlerinin akamete uğratılması ve kamuya bir ibret teşkil etmesi düşüncesi yatmaktadır.

4. Kaynakça

Abdurrezzâk, Ebû Bekr b. Hemmâm es-San'ânî (211/826), *el-Musannef* (thk. Habîbu'r-Rahman el-A'zamî), Meclisü'l-ilmî, I-XI, Beyrut, 1970.

Abdülaziz Buharî (730/1330), *Keşfu'l-esrâr alâ Usûli'l-Pezdevî* (nşr. Muhammed el-Mu'tasım billâh el-Bağdâdî) Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, I-IV, Beyrut, 1417/1997.

Acclân, Abdullah b. Süleyman, *el-Ukûbâtü'n-nefsiyye fi's-Şerîati'l-İslâmiyye, el-Mecelletü'l-Arabîyye li'd-dirâsâti'l-emniyye ve't-tedrib*, C. 26, Sayı:51, ss. 43-82.

Aktaş, Ömer, “Hz. Ömer'in Basra Valisi Muğîre B. Şu'be'yi Görevden Almasıyla İlgili Rivâyetlerin Değerlendirilmesi”, *Universal Journal of Theology*, 3 (1), 2018, s. 39-52.

Ali Haydar Efendi (Küçük) (1334/1915), *Dürrü'l-hukkâm şerhi Mecelleti'l-ahkâm*, Dersaadet, I-IV, İstanbul, 1330.

Âmidî, Ebû'l-Hasan Seyfüddîn Ali b. Muhammed (631/1233), *el-İhkâm fî Usûli'l-ahkâm* (thk. İbrahim el-Acûz), Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, I-IV, Beyrut, ty.

Âmir, Abdülazîz, *et-Ta'zîr fî's-Şerîati'l-İslâmiyye*, Dâru'l-fikri'l-Arabî, Kahire, 1954.

Avcı, Mustafa, *Osmanlı Ceza Hukuku (Genel Hükümler)*, Mimoza Yayınları, Konya, 2010.

Aynî, Ebû Muhammed Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed (855/1451), *el-Binâye fî şerhi'l-Hidâye* Dâru'l-fikr, I-XII, Beyrut, 1411/1990.

⁸³ Erturhan, *İslâm Ceza Hukukunda İçtima*, s. 141-145, 195-196, 209-210.

Bâbertî, Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd (786/1384), *el-Înâye ale'l-Hidâye* (*Fethu'l-Kadîr*'le birlikte), Dâru'l-fikr, I-X, Beyrut, ty.

Bâcî, Ebu'l-Velîd Süleyman b. Halef (474/1081), *el-Müntekâ şerhu'l-Muvattai'l-Îmâm Mâlik* (Muhammed Abdulkâdir Ahmed Atâ), Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, I-VII, Beyrut, 1420/1999.

Bağavî (516/1122), *et-Tehzîb* (thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavvad), Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, I-VIII, Beyrut, 1418/1997.

Bağdâdî, Abdülvehhâb (422/1031), *el-Meûne* (thk. Hamîş Abdülhak), Dâru'l-fikr, I-III, Beyrut, 1415/1995.

Behnesî, Ahmed Fethî, *Nazariyyetü'l-İsbât fi'l-fikhi'l-cinâi'l-İslâmî*, Dâru'ş-şurûk, Kâhire-Beyrut, 1409/1989.

Behnesî, *el-Ukûbe fi'l-fikhi'l-İslâmî*, , Dâru'ş-şurûk, Beyrut, 1403/1983.

Beroje, Sahip, *İslâm İspat Hukuku*, Fecr Yayınları, Ankara, 2007.

Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin b. Ali (458/1066), *es-Sünenü'l-kübrâ* (thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ), Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, I-X, Beyrut, 1414/1994.

Bilmen, Ömer Nasuhi (1971), *Hukukî İslâmîyye ve Istulâhâtü Fikhiyye Kamusu*, Bilmen Yayınevi, I-VIII, İstanbul, 1967.

Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî (370/981), *Ahkâmu'l-Kur'an*, Dâru'l-fikr, I-III, Beyrut, 1414/1993.

Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî (370/981), *el-Fusûl fi'l-usûl* (thk. Uceyl Câsim en-Neşmî), *Vezâretü'l-evkâf ve'ş-şüûni'l-İslâmîyye*, I-IV, Kuveyt, 1414/1994.

Cüveynî, Ebu'lmeâlî İmâmü'l-haremeyn, Ruknüddîn (478/1058) *el-Burhân fi usûlü'l-fikh* (thk. Abdülazîm ed-Dîb), Dârulvefâ, Mansûre, 1420/1999.

Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku* (Genel Kısım), Beta Yayınları, I-III, İstanbul, 1997.

Düsûkî; Şemsüddîn Muhammed Arafa (1230/1815), *Hâşiyetü'd-Düsûkî ale'ş-Şerhi'l-kebîr*, Dâru'l-fikr. I-IV, yy, ty.

Ebû Zehra, Muhammed, *Zühuratü't-tefâsîr*, Dârulfikri'l-arabî, yy, ty.

Emîr Pâdişâh, Muhammed Emîn (987/1579), *Teyşîru't-Tahrîr*, Dâru'l-fikr, I-IV, yy, ty.

Erturhan, Sabri, *İslâm Ceza Hukukunda İçtima*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2003.

Gazâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (505/1111), *el-Mustasfâ min ilmi'l-usûl* (nşr. İbrahim Muhammed Ramadan), Dâru'l-erkam, I-II, Beyrut, 1414/1994

İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf (463/1070), *el-İstizkâr* (thk. Abdulmu'tî Emîn Kal'acî), Müessesetü'r-Risâle, I-XXX, Kahire, 1993.

İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (235/849), *el-Musannef* (nşr. Saîd el-Lahhâm), Dâru'l-fikr, I-VIII, Beyrut, 1414/1994.

İbn Hacer el-Askalânî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed (852/1448), *Fethu'l-Bârî bi şerhi Sahîhi'l-Buhârî* (thk: Abdulaziz b. Abdullah b. Baz/ Thk. M. Fuad Abdalbaki/ Muhibbüddin el-Hatib), *Dârü'l-Ma'rife*, Beyrut, t.y.

İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Saîd (456/1064), *el-Muhallâ*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, I-XII, Beyrut, 1405/1984.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn (751/1350), *İ'lâmu'l-muvakkûn an Rabbi'l-âlemîn* (nşr. İsmâüddîn es-Sabâbitî), Dâru'l-hadîs, I-IV, Kahire, 1414/1993.

İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed (620/1223), *el-Muğnî*, Dâru'l-fikr, I-XII, Mekke, 1412/1992.

İbn Kudâme el-Makdisî, Şemsüddîn Ebû'l-Ferec Abdurrahman b. Ebî Ömer Muhammed el-Makdisî (682/1283), *eş-Şerhu'l-kebîr alâ metni'l-Mukni* (Muğnî ile birlikte), Dâru'l-fikr, I-XII, Mekke, 1412/1992.

İbn Rüşd, Muhammed b. Ahmed b. Muhammed (hafîd, 595/1198), *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid* (thk.Mâcid el-Hamevî), Dâru İbn Hazm, I-IV, Beyrut, 1416/1995.

İbnü'l-Arabî, Ebû Bekir Muhammed b. Abdullah, (543/1148), *Ahkâmu'l-Kur'an* (thk.Muhammed Abdulkâdir Atâ), Dâru'l-fikr, I-IV, Beyrut, 1408/1998.

Karâfî, Ebu'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İdris (684/1285), *ez-Zahîra* (thk. Muhammed Haccî), Dâru'l-ğarbi'l-İslâmî, I-XIV, Beyrut, 1994.

Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekir b. Mes'ûd (587/1191), *Bedâiü'sanâi' fi tertibi's-şerâi'*, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, I-VII, Beyrut, ty.

Kiyâ el-Herrâsî, Ali b. Muhammed (504/110), *Ahkâmu'l-Kur'an*, I-II, Dâru'l-kütüb'il-ilmiyye, Beyrut, 1403/1983.

Koca, Ferhat, *İslâm Hukuk Metodolojisinde Tahsis* (Daraltıcı Yorum), İSAM Yayınları, İstanbul, 1996.

Koca, Mahmut-Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku* (Genel Hükümler), Seçkin Yayınları (10. Baskı), Ankara, 2017.

Mâtürîdî, Ebû Mansur Muhammed (333/944), *Te'vilâtü ehl-i Sünne* (thk. Fatma Yusuf Haymi), Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 2004.

Mâverdî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed (450/1058), *el-Hâvi'l-kebîr* (thk. Ali Muhammed Muavvad-Adil Ahmed Abdülmevcûd), Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, I-XVIII+Fihrist, Beyrut, 1414/1994.

Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ, *Tefhîmu'l-Kur'an* (trc. Komisyon), İnsan Yayınları, İstanbul, 1996.

Muhammed Hudarî, Muhammed b. Afîfî el-Bâcûrî (1927), *Usûlü'l-fikh*, Dâru'l-marife, Beyrut, 1419/1998.

Mübârekfûrî, Ebu'l-Alî Muhammed Abdurrahman b. Abdürrahîm (1353/1934), *Tuhfetü'l-Ahvezî şerhu Câmi'i't-Tirmizî*, Mektebetü İbn Teymiyye, I-X, Kâhire, 1412/1991.

Nevevî, Ebû Zekerriyya Muhyiddin b. Şeref, (676/1277), *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb* (nşr. Muhammed Necîb el-Mutîî), Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, I-XXIII, Kahire, 1415/1995.

Önder, Ayhan, *Ceza Hukuku* (Genel Hükümler), Beta Yayınevi, İstanbul, 1992.

Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku* (Genel Hükümler), Seçkin Yayınları (9. Bası), Ankara, 2013.

Râzî, Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer (606/1210), *et-Tefsîru'l-kebîr (Mefâthu'lğayb)*, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, I-XXX, Beyrut, 1411/1990.

Râzî, Ebû Abdullah Fahrüddîn Muhammed b. Ömer (606/1210), *el-Mahsûl fî usûli'l-fikh* (thk. Tâhâ Câbir Feyyâz el-Alvânî), Müessesetü'r-risâle, I-V, Beyrut, 1412/1992.

Sâbûnî, Muhammed Ali, *Ravâiu'l-beyân tefsîru âyâti'l-ahkâm mine'l-Kur'an*, Derseâdet, I-II, İstanbul, ty.

Sâvis, Muhammed Ali, *Tefsîru âyâti'l-ahkâm*, Dâru İbn Kesîr/ Dâru'l-Kâdirî, I-IV, Dimaşk/Beyrut, 1415/1994.

Serahsî, Şemsüleimme Muhammed Ahmed b. Ebû Sehl (483/1091), *el-Mebsût*, Dâru'l-fikr, I-XXX, Beyrut, 1989.

Serahsî, Şemsü'l-eimme Muhammed Ahmed b. Ebû Sehl (483/1091), *Usûlü's-Serahsî* (thk. Ebu'lvefâ el-Efgânî), Dâru'l-kütübî'l-ilmiyye, I-II, Beyrut, 1436/2015.

Şâfiî, *Ahkâmu'l-Kur'an* (thk. Abdülğanî Abdülhâlik-Muhammed Şerîf Sükker), Dâru ihyâi'l-ulûm, Beyrut, 1410/1990.

Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali (1250/1834), *İrşâdü'l-fühûl*, Mısır, 1356/1937.

Taftazânî, Sa'düddîn Mes'ûd b. Ömer (792/1390), *et-Telvîh ale't-Tavdîh*, Sanayi Matbaası, I-II, İstanbul, 1310.

Tehânevî, Zafer Ahmed el-Osmânî (1394/1974), *I'lâü's-Sünen* (thk. Muhammed Tâkî Osmânî), İdâratü'l-Kur'an ve'l-ulûmi'l-İslâmiyye, Karaçi, 1415.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi (1942), *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Yayınları, I-IX, İstanbul, 1971.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Fâsık", *DİA*, 1995, 12, 202-205.

Zemahşerî, Ebû'l-Kâsım Cârullah Mahmud b. Ömer b. Muhammed (538/1144), *el-Keşşâf an hakâiki ğavâmizi't-tenzîl ve uyuni'l-ekâvîl fi vücûhi't-te'vîl* (thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavvad), Mektebetü'l-ubeykân, Riyâd, 1418/1998.

Zerkeşî, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahâdır b. Abdillâh (794/1392), *el-Bahru'l-muhît* (Neşre haz. Ömer Süleyman el-Eşkar), Kuveyt, Vizâratü'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1992/1413.

Zeyleî, Abdullâh b. Yûsuf (762/1360), *Nasbu'r-râye li ehâdîsi'l-Hidâye*, Dâru'l-hadîs, I-VII, Kâhire, 1415/1995.

Zuhaylî, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühû*, Dâru'l-fikr, I-IX, Dimaşk, 1409/1989.